

Eugen SIMION

Un jurnal intim de acum patru decenii și o mică istorie cu Zaharia Stancu (II)

Abstract

The article contains notes from a diary written by the author himself, four decades ago, during his journey to Denmark. A diary almost forgotten, but found among some papers.

17 VII./70

Cu trenul de la Nybord-Aarhus. Străbatem, mai întâi, Fionia, apoi – pe un pod care leagă Fionia de Jutlanda – intrăm în insula cea mai mare a Danemarcei. Peisajul se schimbă. Apar brazii, colinele. Cirezi de vaci roșii și bălțate. Pe malul mării, sute și mii de case miniaturale din lemn. Sunt locuințe pentru vacanță, vopsite în culori vii. Orășelele prin care trecem (Fredericia, Vejle, Horsens) sunt așezate în fiorduri. Ajung la Aarhus în jurul orei 12, dar îmi continui drumul, cu alt tren, spre Langaa, mică localitate pe ruta Aarhus-Aalborg. La Langaa mă așteaptă directorul firmei "Grundfos", dl L. Trønninge Nielsen din Bjerringbro, la 15 kilometri de Langaa. Aici se fabrică pompe de apă, de toate tipurile, exportate în 90 de țări, printre care și România. Dl Nielsen – inginer, între 50-60 de ani – îmi arată uzina, închisă pentru 15 zile. Muncitorii – cu excepția celor care revizuiesc mașinile – sunt în vacanță. Fabrica – două clădiri imense – arată ca un laborator. Totul este automatizat. Aceasta sporește calitatea produselor și (chestiune vitală) scade prețul de cost. Tot ce există în uzină – de la mașinile electronice, până la piesele mici – se fabrică în uzină. Personalul ei se ridică la 700, dintre care 30 sunt ingineri. Dl Nielsen îmi face, pe scurt, istoricul fabricii. A pornit cu doi lucrători. Are acum o sucursală în Germania federală și alta în Anglia. El se ocupă de vânzări. Face comerț cu toată lumea. Nu-l interesează sistemul social. În

comerț nu trebuie să existe discriminări. Oamenii trebuie să se înțeleagă între ei pe deasupra nuanțelor politice. El, personal, a fost la Moscova, unde a deschis o expoziție; și-a petrecut o vacanță în Iugoslavia. Va veni – precis – și în România. E interesat de lărgirea comerțului cu noi.

Cunoaște pe degete procesul de producție pentru că, înainte de a fi director, a lucrat mulți ani în secțiile uzinei. Preocuparea permanentă este aceea a calității produselor. Numai așa uzina – în plină expansiune – poate rezista concurenței.

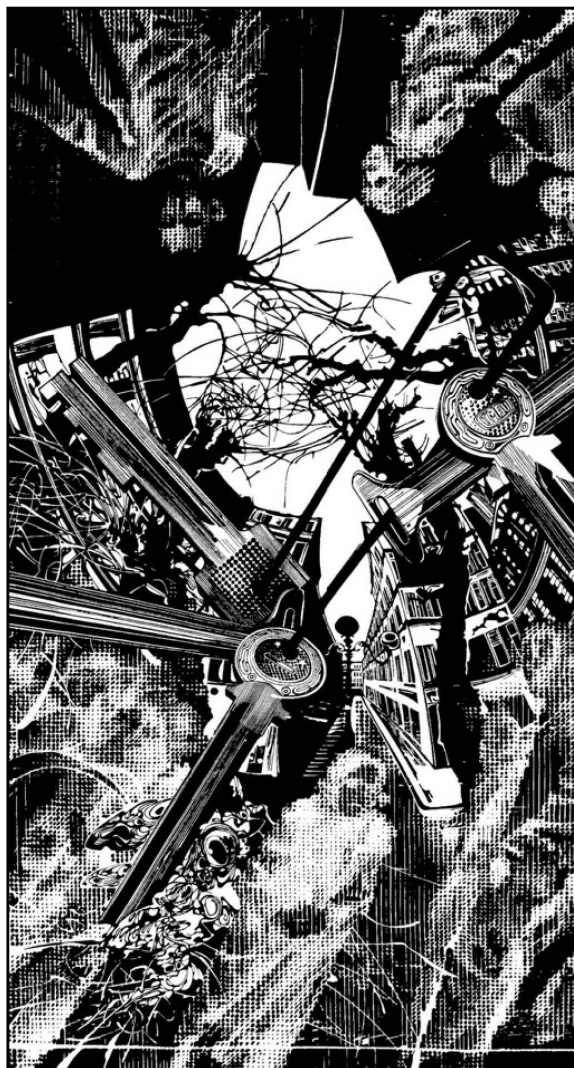
*

18 VII./70

Aarhus – aproape 200.000 locuitori, un port în care intră, anual, în jur de 10.000 de vapoare, centru turistic important. Al doilea oraș al Danemarcei, situat într-un mare fiord, pe coasta de est a Jutlandei. Atracția orașului o constituie *vechiul oraș* ("Den Gamble By"), un muzeu în cer liber, înființat cu o jumătate de secol în urmă. Locuitorii din Aarhus, auzind că ai sosit prima oară în oraș, te întreabă înainte de orice dacă ai văzut *Den gamble by*. Îl vedem, însoțiți de un ghid foarte amabil. Sunt 55 de case, transportate aici din toate părțile Danemarcei. Sunt locuințe vechi, ateliere, un birou poștal de acum un secol și ceva, o imprimerie și, din 1812, teatrul ("Helsingør Theater") unde, vara, trupe renumite dau spectacole. Ideea fondatorului, Peter Holm, a fost aceea de a reprezenta viața și civilizația daneză de

la 1500 până aproape de epoca noastră. Idee tradusă strălucit în practică. Casele de colombaj, atelierelor din care nu lipsesc decât meșteșugarii, plecați – s-ar părea – prin vecini, totul dă impresie de autenticitate. Ele spun mult despre vrednicia și priceperea oamenilor de pe aceste insule care, în afară de iarbă și pește, nu au nicio altă bogăție naturală. Al doilea punct de atracție – catedrala din mijlocul orașului (Domkirken), înaltă de 36 m, cu un naos imens și cu fresce de dinainte de 1500 – stil gotic flamboyant. Prima piatră a fost pusă în 1201, însă, ulterior, biserica a suportat mai multe refaceri. În interior – o impresie de grandoare disciplinată. O geometrie solemnă. Se observă un vitraliu imens (14 m înălțime), executat de un artist norvegian (Emanuel Vigeland), iar în partea opusă, o orgă uriașă cu 6322 tuburi. O mică expoziție, în interiorul catedralei, de odăjdii și obiecte vechi bisericești. Iconografia este redusă și dominată de motivele laice. Băncile unde stau credincioșii par (și sunt) niște canapele confortabile. Danezul, chiar și atunci când se roagă, nu renunță la confortul civilizației. Într-o mică sală adiacentă observ o galerie de portrete. Simt fețe bisericești ilustre. Figuri grave, energice. N-au aerul de a fi renunțat, în viață, la bunurile pământești. Dimpotrivă, par niște curajoși căpitani de corăbii ieșiți la pensie.

Îleșim în stradă. Catedrala este asediată, din toate părțile, de mașini. În jurul ei este un imens loc de parcare. Mergem spre Universitate, așezată pe o colină. Un mic orașel. Construcția lui a început înainte de război. Un fost complex, azi, cu zeci de facultăți și între 10.000 și 55.000 studenți. Însoțit de profesorul Poul Skärup, vizitez facultatea de humanioare. Există, pe lângă această facultate, mai multe institute, între ele și institutul de romanistică. Am surpriza de a descoperi, aici, o bibliotecă de cărți românești, colecții de reviste "România Liberă", "Luceafărul", "Viața Românească", apoi publicațiile științifice universitare și academice). Sunt tineri care se interesează de cultura și limba noastră. Prof. Poul Shämp care-mi explică toate acestea – este interesat el însuși de limba română și cea

mai bună dovadă că este așa este faptul c-o vorbește. A fost de două ori în România, urmărește revistele, citește cărți românești. Este tânăr, subțire, cu chip luminos, râde din orice, o întruchipare – după mine – a nordului. Știe carte și este preocupat acum de lecturile germanice ale lui Eminescu. A depistat o sursă bibliografică și merge, acum, spre rădăcinile ei. Nu-i singurul prieten pe care cultura noastră îl are în acest paradoxal nord. Seara, prietenul Poul mă invită la el acasă. Îi cunosc soția care mă salută, cordial, *cu bună seama*, copiii și prietenii. Prietenii sunt și ei romaniști, oameni foarte culți, inteligenți, amabili. Discutăm fără nicio reținere despre orice. Îmi place înțelegerea, cordialitatea dintre acești tineri intelectuali, curiozitatea lor pentru alte zone

de cultură. Soția unuia dintre ei, o englezoaică, are o replică malițioasă. Se discută despre filmul unei mari personalități cineaste. Toată lumea este de acord că-i vorba de o capodoperă. Ochiul sever al englezoaicei i-a descoperit însă cusururile. Nu-i place. Ce capodoperă? O prostie! Discuția devine antrenantă și virează spre alte subiecte. Îmi place modul lor de a dezbate o chestiune. Intellectul danez trăiește cu picioarele pe pământ. E la curent cu tot ce e nou în specialitatea lui, dar e interesat și de problemele curente ale vieții sociale. Au idei, caută soluții, privesc fără prejudecăți și în alte părți. Au conștiința că Scandinavia formează nu o lume închisă, dar o lume cu o individualitate distinctă. Tipic este un cuvânt des folosit: tipic danez sau tipic scandinav. O mare putere de asimilare și, în același timp, o grijă deosebită pentru tradiție. Sate întregi, unde arhitectura daneză veche s-a păstrat mai bine, sunt declarate monumente. Statul plătește pentru aceasta. Mergem într-o mică localitate din fiordul Kalo Vig pentru a vedea ruinele unui castel. Lume multă, adevărat pelerinaj. Castelul a fost construit pe un loc ridicat. De sus se vede întreg golful. În jurul ruinelor, un chioșc cu bere, înghețată și nelipsiții hamburgeri. Curiozitatea și plăcerea de a contempla trebuie și în acest fel răsplătite. Mulți copii, mâncăcioși, cu mâinile pline de cârnații aceștia roșii, omniprezenți, sau cu enorme cornete de înghețată. E duminică și familii întregi au ieșit la plimbare. Un pictor și-a întins tablourile direct pe iarbă. Oamenii vin, se uită, unii cumpără. Tablourile sunt, în majoritate, peisaje de un romantism suspect. Ne oprim o clipă în Ebeltoft, după ce mai înainte văzusem un mormânt din epoca neolitică. Imense blocuri de rocă așezate circular în jurul unui grup de câte patru sau cinci pietre enorme. Este întrebarea cum au fost manevrate.

Să revenim la Ebeltoft, orașel vechi, cu care mici, străzi înguste șerpuitoare, pe care mașinile de abia se strecoară. Mulți, extrem de mulți vizitatori. Pentru prima oară în Danemarca, văd aici un cal. Ne întoarcem la Aarhus pe o ploaie din ce în ce mai insistentă. Pe marginea șoselei, grupuri de hippy

fac disperați cu mâna. Numeni nu-i oprește să-i ia. Părul lung li s-a lipit de corp. În goana nebunească a mașinilor par niște fantome amărâte, părăsite de Dumnezeu.

*

20 VII.

Plec spre Aalborg, orașul cel mai important din nordul Jutlandei, așezat într-un fiord care intră spre inima insulei. Cu cât înaintezi spre nordul insulei, peisajul se schimbă. Natura devine mai sălbatică. Începe să scape de sub controlul până aici absolut al omului. Cirezile de vaci înflorate (alb-negru) au acum pășuni mai întinse. Pământul nu mai este neted, ci brăzdat de coline.

Aalborg este un oraș vesel, cu o viață comercială intensă. Intru într-un superb magazin. Mii de cumpărători – ori numai vizitatori – scormonesc în grămezile de lucruri (de la ac la blană) expuse. Este epoca *udsalg*-ului (soldurilor) și, în această perioadă, femeile daneze, tinere și vârstnice, intră în alertă. La ușa magazinului, într-o piațetă, sute de cărucioare par niște corăbii gata să pornească în larg. Copiii, toți blonzi, grași, obișnuiți cu acest ritual, se agită, dar fără convingere în aceste mici celule de plastic. Magazinele mai mici așază coșurile cu marfă direct în stradă. Mii de mâini umblă prin ele. Orașul are – ca oricare altul – o catedrală (care de aici în jurul anului 1500), un muzeu istoric și un muzeu de artă, un parc de distracții (Tivoli Karolinelund), un cabinet cu figuri de ceară, o necropolă datând din epoca vikingilor etc. Toate acestea sunt popularizate insistent de literatura turistică, foarte bogată și variată în Danemarca. Este amuzant să citești aceste reclame. Sindicatul de inițiativă din Aarhus ține să te asigure că cel mai atrăgător centru de turism din Danemarca este orașul în care tocmai ai poposit. Deviza sindicatului este: să facem din Aarhus centrul turismului danez. Însă aceeași deviză o are și sindicatul de inițiativă din Fionia și nici cel din Aalborg nu-i departe de această năzuință. Peste tot, la gară, la hotel, pe stradă, sunt puse la vedere hărți turistice, pliante, anunțând curiozitățile ținutului. Un

muzeu cuprinde cele mai vechi piese din țară, altul este unicul în Scandinavia sau chiar din Europa. Adevărul este că există o întreagă industrie de turism și vizitatorul nu este lăsat să se plictisească într-un oraș străin.

Stimulat de un anunț, mă duc să văd statuia *Taurului* de pe Vesterbro. Așezat pe strada cea mai aglomerată a orașului, taurul imens de bronz dă impresia că ține cu fruntea lui puternică orașul care, altfel, s-ar prăbuși în mare. Pe soclul statuii este încrustat un poem de Johanes V. Jensen, laureat al premiului Nobel, unul dintre marii scriitori ai Danemarcei. Vizităm *distilăria „Aalborg Akvavit”*, aceea care produce șnapsul danez. Procesul de producție este și aici în întregime automatizat. Urmăresc, până la venirea celui care ne va conduce prin fabrică, felul în care o mașină special amenajată, mânduită de un singur om, mută dintr-o parte în alta câteva stive de lăzi. Mișcări sigure, ritmice, parcă ar fi acele unui ceasornic performant. Trecem prin hale enorme. În eprubete uriașe fierbe un lichid gălbui, tulbure. O sală este circulară și tapetată cu țevi de sticlă de diferite forme și mărimi încât, privindu-le de jos, par intestinele unui monstru de metal. A doua zi, plec împreună cu o familie locală recomandată de *sindicatul de inițiativă* (adică agenția de turism) spre Slagen, locul unde insula Jutlanda, sub forma unei limbi subțiri de pământ nefertil, se pierde în mare. Trecem, mai întâi, prin mici localități de pe coasta Saeby, Frederikshavn – mai importantă aceasta prin legăturile maritime pe care le are cu Suedia, Norvegia și restul Danemarcei. Cu cât ne apropiem de acea bucată de pământ, care, privită pe hartă, seamănă cu ciocul unei păsări de pradă, vântul bate mai puternic și în locul colinelor cu iarbă apar dunele de nisip. În aer plutește un miros greu de pește în putrefacție. De la un punct, mașinile obișnuite nu mai pot înainta. Vizitatorii se urcă într-un vehicul curios (un tractor, în fapt, care trage după el o cutie încăpătoare) numit *râma nisipului*. Valurile celor două mări (Marea Nordului și Kattegat) se izbesc cu furie și ochiul urmărește până departe, în larg, dâra de

spumă albă, clocotitoare. Un scriitor a cerut să fie înmormântat aici și rugămintea i-a fost îndeplinită: mormântul lui se află pe un loc mai ridicat și, ștergându-și ochii de nisip, turiștii se opresc o clipă în fața unei pietre modeste. Ne întoarcem la Aalborg pe altă rută, pe coasta de vest a Jutlandei. La Hirtshals vizităm portul, de o mare capacitate și acesta. E furtună și micile vase pescărești stau îngrămădite în port. Încerc să ajung până la capătul digului, e imposibil, un val care trece dincoace de brâul puternic de piatră mă udă până la piele.

Seara însoțitorii mei mă invită la ei acasă. Stau într-un apartament cu vederea spre fiord. El este inginer constructor, aproape de pensie. O figură interesantă. Solid, domol, încă verde, este ceea ce se poate numi un bătrân frumos. A condus, fără să dea semne de oboseală, o zi întreagă, mașina. Acum, la masă, se răzbună. Golește câteva sticle de șnaps. Îmi vorbește despre familia lui, răspândită prin Europa. Călătorește în fiecare vară în Italia, Elveția. În această vacanță a fost în Iugoslavia. I-a plăcut. Va veni poate și în România. Străbătând, bineînțeles, întreaga Europă la volan. Discutăm despre structura socială a Danemarcei, despre prețuri, despre tineri, pensii, asigurarea socială. Soția joacă rol de interpret, având opiniile ei proprii. Mă despart de această simpatică familie din generația veche a Danemarcei în termenii cei mai cordiali. Reprezintă pentru ei o curiozitate. Român, latin? Ce caută latinii în nordul Dunării? Dau explicații despre limba noastră și, în două-trei fraze, spun ceva despre istoria noastră, latini orientali. Lăsăm politica deoparte.

*

Plec a doua zi dimineața cu un autobuz aproape gol spre Thisted, un oraș mic, așezat la o sută de kilometri de Aalborg, spre coasta de vest a Jutlandei. Ținta este, de fapt, alta: Frøstrup (Thy), unde se desfășoară un festival al tineretului danez (*Sommer Festival i Danmark*). De acest festival îmi vorbiseră mai mulți, la Copenhaga. Ajung la Frøstrup după amiază, o după amiază cu vagi urme de soare, în orice caz liniștită,

fără ploaie. Tabăra tinerilor este așezată pe malul unui lac, într-un loc sterp. Organizația *Noua Societate* (Det ny Samfund) a cumpărat (sau închiriat) 55 de acri de pământ pentru a le pune la dispoziție tinerilor care, dezgustați de confortul civilizației și revoltați față de constrângerea socială, să trăiască după bunul lor plac. E vorba, așadar, nu numai de un festival, ci și de o experiență socială. O minisocietate, cu o durată – e drept – nu prea lungă (4 iulie-15 septembrie), dar, în fine, o societate în care să nu existe nici forțe de opresiune, nici instituții constrângătoare, nici o structură socială depersonalizantă. O lume a libertății și a plăcerii. Să vedem. Prezența acestei tabere de tineri pletosi, coborâți la o viață elementară, aduce o oarecare înviorare în această regiune. La Thisted – pot fi văzuți grupuri

de tineri cu mari rucsacuri în spate, căutând stația de autobuz. Călătoresc spre Frøstrup cu aceste mici grupuri migratoare, între el două studenți din Copenhaga. Sunt îmbrăcate decent, cu părul lăsat, cochet, să cadă pe umeri. Pantaloni și bluze colorate, curele late cu cataramă strălucitoare la mijloc. Intru în vorbă cu ele. *Român? N-au văzut până acum, n-au auzit decât vag, foarte vag despre români. Zona Balcanilor, nu-i așa? Acolo unde se produc numai certuri și este praf, mult praf și oamenii se încaieră din te miri ce?!* Înghit, încerc. Și noi, românii, ne tragem de la Râm și că suntem din nordul Dunării, că avem, într-adevăr, legături cu Balcanii, adică că vechii greci și cu Bizanțul... Plictisit, ușor resimțit, părăsesc subiectul. Trecem la altceva. Tinerele vor să meargă la Festival pentru a petrece două săptămâni de vacanță. Li s-a spus că e vesel acolo, se cântă, se dansează, se poate face plajă, orice, pentru că, în tabără, fiecare poate să facă ceea ce vrea. Nu-i nicio normă, în afară de aceea a plăcerii. Nu, nu-i vorba de o ideologie nouă – ele nu s-au gândit la o ideologie anumită, vor numai să vadă cum se trăiește într-un loc unde nu există stopuri, mașini, pedagogi plicticoși, reguli de circulație, modă, etichetă, părinți exigenți etc. Interesant! Coborâm din autobuz și ne îndepărtăm spre poarta Taberei. Practic (și poate filosof), șoferul – un om între două vârste, completamente chel – îmi pune în mână o broșură cu mersul autobuzelor. Se gândește la întoarcerea mea la Thisted. La poartă, doi tineri foarte gravi, cu părul lung și pantaloni cow-boy, eliberează bilete de intrare. Orice vizitator plătește câteva coroane. Sunt informat că vin zilnic aproape 5000 de turiști. Există și un birou de informații. O mică baracă a fost destinată acestui scop. O tânără răspunde la întrebări, primește și eliberează mesaje, scrisori etc. Întreb de dl Herning Prins, unul dintre conducătorii taberei. Mi-l recomandaseră cei care se ocupă de călătoria mea de inițiere în Dania contemporană. Dl Prins este pe undeva, prin tabără, dar nu se poate spune cu precizie unde. Rămâne să mă descurc singur. Trec pe lângă o mică expoziție. Sunt bucăți de lemn cu forme curioase puse într-o anu-

mită ordine (artistică?). Turiștii se uită lung și dezaprobat la ele. Unii le fotografiază. În jur, mii de corturi de toate formele și culorile posibile. Între ele, improvizații de tot felul. Patru bucăți de scândură lipite în pământ și o prelată întinsă pe ele – iată un adăpost împotriva ploii. Asist la ridicarea unei asemenea locuințe. O familie întinde în loc de prelată o pânză subțire de nylon, transparentă. Vor trăi ca într-o vitrină. Amuzant! În fața cortului au pus ceva ce seamănă cu o troiță. O sculptură, compusă din câteva bucăți de fier și de lemn aranjate într-un chip special. Deasupra, o imensă pălărie colorată. Adăpostul este gata, groapa pentru foc a fost săpată. Viața de familie poate începe. Bărbatul stă oriental, cu pipa în gură, femeia (e vorba de doi tineri sub 20 de ani, după câte îmi dau seama) curăță ceva, poate cartofi. Părăsesc această mică așezare primitivă și mă îndrept spre centrul taberei unde, pe o scenă largă, cântă o orchestră. Muzica este difuzată peste tot prin megafoane. În fața scenei, zeci de perechi dansează într-un ritm monoton. Ritmurile se schimbă, dansatorii rămân aceiași. Din când în când se mai atașează alte perechi. Mă uit atent la tinerii aceștia murdari, îmbrăcați fistichiu, bărbații ca și femeile, în virtutea unei mode (există, totuși, o modă) ce nu mai ține seama de sex. Îmi atrage atenția un tânăr îmbrăcat ca Ioan Botezătorul. Poartă pe cap o coroană de carton poleit, iar în jurul coapselor o cârpă cândva albă. Pulpele lui goale și murdare nu-l rușinează. Își mișcă trupul într-un ritm atât de domol încât pare a fi făcut acest lucru de la începutul lumii. Stă cu privirea pironită pe cer. Contemplă ceva, nu știu încă ce, își pune la un moment dat palmele roată la ochi ca pentru a vedea mai bine. Stă aproape o oră așa, șoldurile lui continuând să se miște. A încetat, în fine, pentru un moment orchestra. Apare la microfon un tânăr cu vocea răgușită. Ioan Botezătorul continuă să privească sus de tot și să-și lege molatic coapsele. Ridicol și tragic.

Fac cunoștință, în acest timp, cu un tânăr îmbrăcat altfel decât ceilalți. Are, firește, barbă, dar cămașa și jacheta lui sunt curate. E diarist la cotidianul "Information" din

Copenhaga și-și petrece o parte din vacanță, aici, pentru a putea scrie ceva despre noua societate. Dl Nils Ufer (acesta este numele lui) a fost câțiva ani corespondentul ziarului la Paris. Are o minte speculativă, e pasionat de problemele sociale. Îmi arată tabăra și-mi explică principiile ce guvernează aici. Un cort mai mare servește ca sală de teatru. Un grup de tineri actori prezintă spectacole experimentale. Nu poate fi vorba, se înțelege, de scenă, scaune. Spectatorii stau pe jos, turcește, și urmăresc ceea ce colegii lor, îmbrăcați ca și ei sumar, joacă desculți, în praf, o piesă oarecare sau improvizează ceva. În alt colț s-a instalat un cinematograf. Rulează filme de asemenea experimentale, multe dintre ele realizate în tabără. Se face și comerț. Pe tarabe improvizate sunt expuse legume și fructe. Există și câteva baruri, o cafetărie (un bufet expres), mai multe chioșcuri cu bere și răcoritoare. Dl Nils Ufer îmi prezintă, apoi, câteva proiecte. O baracă ridicată pe jumătate va servi ca spital pentru cei ce vor fi convinși să se supună unei cure de dezintoxicare. Nu-i un secret că tinerii folosesc narcotice. A fuma haș (hașiș) este un fapt curent, inofensiv – spun cei ce-l folosesc – ca și tutunul sau, mai bine zis, nu mai primejdios decât el. Sunt însă tineri care își injectează otrava mai dulce L.S.D. Pentru aceștia se construiește punctul sanitar de care vorbeam. De vor fi sau nu amatori e altă chestiune. Se are în vedere și construirea unei brutării. Deocamdată s-au pus temeliele. O baracă mai spațioasă a fost transformată într-un super magazin. Cum se vede, noua societate nu poate trăi în afara unei minime organizări. Aceasta este tocmai tema pusă în discuție în adunarea care are loc la ora 17, în fața scenei centrale. Muzica a încetat și dansatorii s-au așezat pe locul pe care îl frământaseră până atunci cu picioarele. Apare la microfon un tânăr cu fața rotundă, mare, îmbrăcat cu un cojoc enorm pe care sunt desenate figuri și linii inextricabile. Tânărul are în mână dreaptă o sticlă de bere și, din când în când, îndreptându-și fraza, mai trage un gât, două. Sunt și alții care fac la fel, nu-i, deci, un comportament atipic. Sunt pus în temă. Cel ce vorbește nu-i altcineva decât Hernning

Prins, omul meu. Vorbește cam trei sferturi de oră. Subiectul: organizarea taberei. Dl. Prins are opiniile lui, dar nu ține să le impună. Consultă pe ceilalți, respectă democrația. Se perindă cam zece inși în fața microfonului și fiecare are câte o idee. Unii sunt enervați de prezența vizitatorilor. Vizitatorii, prezenți și el la dezbatere, ascultă, râd, aplaudă. Se propune închiderea taberei pentru o zi-două. Argumentul: membrii taberei nu pot umbla cum vor din pricina turiștilor iscoditori. Și unii tineri vor să umble goi, de pildă. Cum să facem? Dl. Nils Ufer îmi explică faptul: nonconformismul unora este atât de puternic, disprețul față de conveniențele sociale așa de mare încât au hotărât să renunțe completamente la veșminte (simbolul ipocriziei sociale). Deocamdată totul se rezumă la plajă. Dar de ce numai la plajă? Iată, chestiunea la ordinea zilei. Nu știu în ce fel s-a rezolvat.

Continui, ghidat de simpaticul și inteligentul ziarist de la "Information", să trecem în revistă tabăra împărțită, altfel, pe mici cartiere. În câteva locuri flutură steaguri negre, roșii, albe etc. Ele simbolizează nuanța politică a pensionarilor. Unii sunt, adică, anarhiști, alții maoiști, gheverști, situaționiști etc. În câteva rânduri observ grupuri de 10-15 tineri tăcuți, așezați în fața cortului în jurul unui foc pe care ard, mi s-a părut, substanțe aromate. Sunt ioghiști. Aceștia contemplă lumea în liniște, nu participă la adunări, nu dansează, se hrănesc numai cu legume. Ioghiștii se pierd însă în marea masă a tinerilor gălăgioși, amatori de cele mai stranii experiențe. Umblă în grupuri mici, cântă, dansează, și nu se rușinează a face amor (mi s-a spus!) în văzul lumii. Mi s-a spus, dar de văzut n-am văzut, trebuie să mărturisesc. De crezut – cred pentru că sunt destule semne care sugerează că civilizația pudorii este abolită aici. Ce atrage atenția înainte de orice este îmbrăcăminte de celor ce locuiesc în acest sat al tinerilor dezgustați de ipocrizii, complicitățile societății de consum. Băieții poartă de regulă blugi toțiți, murdari, și un fel de bluze largi, colorate, de asemenea murdare, iar peste ele centuri

late, ornamentate cu bucăți de metal. La gât medalioane de fier confecționate ad-hoc. Părul este lăsat să crească în voie. Barba la fel. Unii dintre ei își leagă pletele cu o cordea. Moda (căci în acest refuz al modei e o modă, un stil) este dominată de ideea întoarcerii la tiparele de la începutul umanității. Ea dezgolește trupul și eliberează spiritul. Veșmintele fetelor sunt mai complicate. Unele n-au abandonat minijupa. Cele mai multe poartă însă pantaloni iar peste bluzele țipător colorate își pun, după moda hippy, mari șaluri, tăiate la mijloc, în așa chip încât par niște pelerine triumphiulare, ornamentate pe margini cu ciucuri colorați altfel decât restul materialelor. Aceste veșminte au avantajul că se pot confecționa fără dificultate. O haină de blană a bunicii, o față de masă veche tăiată la mijloc și purtată ca o pelerină, o pătură uitată în vreun scrin, orice poate fi folosit, cu o singură condiție: să exprime un dispreț față de eleganța și chiverniseala comună. Nu lipsesc, se înțelege, bijuteriile: cercei de metal, broșe, medalioane prinse de gât cu lanțuri groase, toate confecționate deasemenea din metal inferior.

Privesc cu atenție aceste costume pictorești și-mi vine în minte ideea că e vorba, de fapt, mai ales la femei, de o eleganță specială: o eleganță à rebours. Am imediat confirmarea. Reîntâlnesc în tabără cele două studente din Copenhaga cu care am călătorit. De nerecunoscut. S-au îmbrăcat în stil hippy. Una poartă o haină veche de blană întoarsă pe dos și pantaloni tăvăliți prin praf. Alta și-a pus în jurul umerilor o pătură tocită iar în jurul capului un lanț de fier ruginit. Ne salutăm cordial. Le întreb ce fac, ce impresie au despre viața din tabără. Sunt încântate. S-au instalat într-un cort colectiv. Se vor amuza, nu mai încape îndoială. Le urez succes și mă îndrept spre un grup de corturi așezate ceva mai departe de larma taberei. Aici sunt instalate (mi se explică) familii de o bună condiție socială venite să-și petreacă două săptămâni din vacanță în maniera hippy. Nu departe de corturi sunt parcate mașinile. E seară și în fața corturilor femeile pregătesc cina. După câte îmi dau seama nu toți tinerii de aici au convingeri

ioghiste în privința nutriției. În mai multe locuri văd cum tineri hippy învârt cu răbdare deasupra focului un lemn neted pe care stă înfiptă o găină grasă. În aer plutește un miros plăcut, ațâțător.

Continui să discut cu dl. Ufer despre structura celei mai bune societăți, despre toleranța represivă. Interlocutorul meu este un marcusian încântat de experiența (simbolică, bine înțeles) a micii societăți de la Frøstrup. Fac observația, între altele, că societatea din interiorul taberei nu produce nimic și, în fond, nu cunoaște valoarea muncii. Ea continuă să fie hrănită de societatea din afară, aceea pe care o respinge. Pâinea, carnea, berea, aparatele de radio, magnetofonele, mașinile chiar și veșmintele pitorești vin de acolo. Nu-i o contradicție? Nu-i nici o contradicție – mi se explică – pentru că adepții noii societăți muncesc și tind să-și producă singuri ceea ce au nevoie. Mai întreb cum, în ce fel, apoi lăsăm totul baltă. A reînceput muzica, pe scenă s-au aprins luminile. Tiberii hippy au ieșit la plimbarea de seară. O sută, două, trei sute de tineri, scot păturile de pe ei și dansează zeci de minute fără pauză. Se aude clinchetul de fiare lovite, de jos se ridică un praf gros, încărcat de nădușală. O frenezie se observă pe chipurile acestea vopsite în toate culorile curcubeului. Pe brațele goale și pe picioare pot fi văzute desenele cele mai bizare. A reapărut Ioan Botezătorul. Întreb cine este. Este regele „noii societăți”. N-am înțeles dacă el se numește așa sau ceilalți îi spun, ironic, astfel. Îmi atrage, apoi, atenția un personaj costumat ca un general la pensie. Haine bleu-marin, epoleți roșii, în cap șapcă reglementară tighelată cu fire aurite. Salută cu mare solemnitate și este, la rândul lui, salutat în același chip. Prezența lui în mijlocul acestui tineret care a lepădat la poarta taberei toate convențiile pare o sfidare. Mă interesez de statutul lui civil. Mi se răspunde: este responsabilul cu toaleta, singurul lucru comun – să ne amintim – din codul „noii societăți”. Înțeleg ironia și ne retragem într-un loc mai izolat, în spatele super magazinului, spre a purta un dialog împreună cu dl. Nils, în fața camerelor de luat vederi. Căci,

am uitat să spun, mijloacele de publicitate nu sunt disprețuite aici. Dimpotrivă. Zilnic este în tabără o echipă de la televiziunea daneză. Sunt întrebat ce părere am despre tabără, despre arta psihedelică, despre veșminte, despre libertatea spiritului etc. Răspund cu mare precauție. Nu vreau să jignesc pe acești tineri care contestă lumea în care trăiesc. Nu-i cunosc aproape deloc, nu cunosc nici societatea la consum din care vor să evadeze.

Ultimul lucru pe care îl vizităm, înainte de a părăsi acest loc unde și-au dat întâlnire inconformismul și disperarea, tragicul și penibilul, protestul și brutală primitivitate, este imprimăria. Societatea nouă se cade a avea și un ziar. O mică mașină de imprimat a fost instalată, atunci, într-un cort. În fața cortului o cutie unde oricine poate lăsa un articol. Articolul se publică imediat, indiferent de tema lui și de felul cum este scris. Dacă sunt imbecilități? Cu atât mai bine: cei care vor citi se vor amuza. Are și ridicolul sublimității lui... Iau un număr și observ pe prima pagină câteva desene apocaliptice. Tinerii situaționiști, chevariști, maoiști se amuză...

A început să se întunece și tinerele mame își duc copiii în corturi. Trebuie să mă grăbesc să mai prind autobuzul de Thisted. Mai arunc o privire în jur. În fața scenei centrale se dansează, în continuare. Turiștii fac ultimele poze. Un grup de copii spoți pe față și pe picioare ca diavolii din picturile naive joacă fotbal asistați de doi dulăi enormi. În rest, o mare agitație, o viermuială – printre corturi – de nedescris. O lume tânără liberă sau, mai exact, o lume ce vrea să încerce toate libertățile posibile, o lume exasperată, obosită de civilizație, dornică să cunoască plăcerile unei existențe elementare. Cât de reală și de profundă este însă această întoarcere? Câtă disperare și cât snobism este în acest bizar protest față de toleranța represivă a societății de consum? Greu de spus. Stau de vorbă și cu oamenii din alte generații. Sunt liniștiți. Ei speră că tinerii contestatari, după ce vor trece prin pojarul de rigoare, se va întoarce, liniștiți, la rosturile lor.